

ORTADOğU GÜNDEMİ

4-10 Mayıs 2020

2020

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye:

Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, bütün dünyanın koronavirüs kaynaklı krizle mücadele ettiği şu dönemde IŞİD ve diğer terör örgütlerinin ve grupların Suriye’de yeniden yapılanmaya gittiğini açıkladı. BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Michelle Bachelet, kuruluşun Cenevre’deki merkezinde yaptığı açıklamada, bölgedeki durumu saatli bir bombaya benzetti ve bunun asla dikkatten kaçmaması gerektiğine vurgu yaptı. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, sadece nisan ayında örgütlerin kendi yaptığı patlayıcılarla düzenlediği saldırılarda 35 sivilin hayatını kaybettiğini tespit ettiklerini duyurdu. Mart ayında ise bu rakamın 7 olduğu bildirildi. Saldırılan çoğu ise ülkenin kuzey ve doğu bölgelerinde gerçekleşti.¹

ABD’nin Suriye Özel Temsilcisi James Jeffrey, Dışişleri Bakanlığı Avrupa ve Avrasya İşleri Bürosu Direktör Yardımcısı Christopher Robinson ve Dışişleri Bakanlığı Yakın Doğu İşleri Bürosu Direktör Yardımcısı Henry Wooster, telekonferans üzerinden son gelişmelere ilişkin değerlendirmelerde bulundu. Görüşmede Özel Temsilci Jeffrey, “Kesinlikle biliyoruz ki, Ruslar Suriyeli olması muhtemel milisleri Libya’ya götürebilmek için Suriye rejimi ile beraber çalışıyor ve askeri ekipman sağlıyor.” dedi.²

• Suriye Rejimi Bölgesi:

Yunanistan Dışişleri Bakanlığı internet sitesinden yaptığı açıklamada 2009-2012 yılları arasında Yunanistan’ın Şam Büyükelçisi görevini yürütmüş olan Tasia Athanassiou’u Suriye’ye “Özel Temsilcisi” sıfatıyla atandığını belirtti. Yunanistan 2012 yılında Suriye rejimi ile olan bütün diplomatik ilişkilerini kesmişti.³

ABD Başkanı Donald Trump, kongreye gönderdiği mektupta ülkede devam etmekte olan çatışma durumundan dolayı Suriye rejimine yönelik yaptırımların devam etmesi yönünde karar verdiğini belirtti.⁴

Suriye rejimi başkanı Beşar Esad’ın kuzeni ve aynı zamanda rejim ekonomisinin atardamarı olarak bilinen, ülkenin en zenginlerinden biri olan milyarder Rami Makhlouf, sosyal medya üzerinden bir video paylaştı. Videoda, haksız zenginleşme suçlamasıyla rejim güvenlik güçlerinin, Makhlouf’un çalışanlarını zorla gözaltına aldığını ayrıca kendisine şirketlerinden uzak durması ve verilen talimatları yerine getirmesi gerektiğini söylediklerini açıkladı.⁵

İsrail savaş uçaklarının Suriye’nin güneyindeki Deyrizor bölgesinde İran güçleri ve İran destekli grupları hedef aldığı saldırıda 14 kişi öldürüldü.⁶

• Fırat'ın Doğusu:

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR) tarafından yapılan bir açıklamada, ABD güçlerinin Deyrızor bölgesinde bulunan el Ömer petrol sahası yakınlarında askeri üs kurmak için çalışmalara başladığı ifade edildi. Üssün Deyrızor'un batısındaki El-Cezrat bölgesinde inşa edileceği bildirildi.⁷

Suriye'nin kuzeyinde askeri faaliyetlerini arttıran ABD ve Rusya askeri güçleri arasında sahada yaşanan tehlikeli gerilim bu haftada gündeme yansıdı. Halep'ten Kamışlı'ya büyük bir sevkiyat gerçekleştiren Rus askeri araç konvoyu, yolu kesen ABD askerlerince engellendi. Bunun üzerine Rus konvoyu istikametini değiştirerek Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) denetimindeki Resulayn üzerinden Kamışlı'ya ulaştı.⁸

Geçtiğimiz günlerde ABD'nin Uluslararası Koalisyon'daki danışmanı William Robak ve Yardımcısı Emily Brandt başkanlığında bir heyet, PYD ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi (ENKS) arasında uzun süredir devam eden birleşme görüşmelerini desteklemek için Suriye'ye gitmişti. Yerel kaynaklar tarafından, görüşmelerde tarafların uzlaşmaya varamadığı bilgisi paylaşılmıştı. Bu hafta içerisinde de Fransa Dışişleri Bakanlığı'ndan bir heyet, taraflar arasında söz konusu meseleyi görüşmek üzere Suriye'ye gitti.⁹

ABD'nin ENKS ve PYD için hazırladığı birlik projesinde, ENKS'nin Suriye muhalefetinden çekilmesini talep ettiği iddiası gündeme geldi. ENKS'nin Türkiye'deki temsilciliğini de ya Suudi Arabistan'a ya da Mısır'a taşıyacağını ileri sürüldü. Konuya ilişkin ENKS tarafından yapılan yazılı açıklamada, Konsey'in Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu'nundan (SMDK) çekileceği ve merkezini Suudi Arabistan veya Mısır'a aktaracağı yönündeki iddiaların doğru olmadığı belirtildi.¹⁰

• İdlib:

Türk ve Rus askeri güçleri, Moskova Mutabakatı çerçevesinde kararlaştırılan ortak devriyelerin sekizincisini 5 Mayıs ve dokuzuncusunu 7 Mayıs tarihlerinde olmak üzere İdlib bölgesinde M-4 karayolu üzerinde gerçekleştirdi¹¹

BM, İdlib'e tırlarla insani yardım malzemesi gönderdi. 4 Mayıs'ta 66, 5 Mayıs'ta 52, 6 Mayıs'ta 31 ve 7 Mayıs'ta 23 olmak üzere son dört günde 172 tır insani yardım malzemesi Hatay'ın Reyhanlı ilçesindeki Cilvegözü Sınır Kapısı üzerinden bölgeye ulaştırıldı.¹²

■ FİLİSTİN/İSRAİL GÜNDEMİ

• Siyaset:

İsrail Yüksek Mahkemesi'nden Binyamin Netanyahu'nun başbakanlığındaki koalisyona yeşil ışık geldi. İsrail Yüksek Mahkemesi, hakkında yolsuzluk davası açılması nedeniyle Netanyahu'nun başbakan olamayacağı ve Netanyahu ile Mavi-Beyaz İttifakı lideri Benny Gantz'ın koalisyon anlaşmasının "yasalara aykırı" olduğu gerekçesiyle yapılan iki ayrı itiraza yönelik kararını açıkladı. Mahkeme itirazları reddetti.¹³

Başbakan Netanyahu ve Gantz arasındaki anlaşmanın Knesset'de oylanması ve 36'ya karşı 72 milletvekilinin imzasıyla kabul edildi. Meclis kararı ve Yüksek Mahkeme'nin Netanyahu'nun başbakanlığındaki koalisyonun önünde bir engel olmadığına karar vermesi sonrası İsrail Cumhurbaşkanı Reuven Rivlin, Netanyahu'ya koalisyon hükümetini kurma görevini verdi. 13 Mayıs Çarşamba günü hükümetin güven oyu alarak göreve başlaması bekleniyor.¹⁴

İsrail Savunma Bakanı Naftali Bennett'in liderliğindeki Yamina (Sağ) Partisi, Netanyahu'nun liderliğinde kurulacak koalisyona katılmayacağını açıkladı. Likud'un başını çektiği sağ blokta yer alan Yamina'dan yapılan açıklamada, beklentilerin aksine partinin muhalefette yer alacağı belirtildi.¹⁵

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Başsavcısı Fatou Bensouda, İsrail medyasında UCM'nin tarafsızlığı üzerine çıkan haberler üzerine, karalama kampanyalarının tarafsız ve bağımsız şekilde yürütülen Filistin soruşturmasını etkilemeyeceğini açıkladı. Savcı Bensouda geçen hafta UCM'den; Doğu Kudüs, Gazze ve Batı Şeria'da mahkemenin yargı yetkisini kullanabileceğine ve Filistin'in bu topraklar üzerinde "taraf devlet" olduğuna hükmetmesini talep etmişti.¹⁶

İsrail Savunma Bakanı Bennett, işgal altındaki Batı Şeria'nın güneyindeki yasa dışı Efrat Yahudi yerleşim birimine 7 bin ek konut inşa edilmesine onay verdi. Uluslararası hukuka göre, işgal altındaki topraklarda bulunan tüm Yahudi yerleşim birimleri yasa dışı kabul ediliyor.¹⁷

Türkiye Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan yazılı açıklamada, "İsrail Savunma Bakanı Bennett'in, işgal altında tutulan Batı Şeria'daki yasa dışı Efrat yerleşiminin binlerce ilave konutun inşa edilmesine imkân tanıyacak şekilde genişletileceğini açıklaması, İsrail'in hukuk tanımayan pervasız yaklaşımının en son örneğini teşkil etmektedir" değerlendirmesine yer verildi. "İsrail'in Birleşmiş Milletler kararları başta olmak üzere uluslararası hukuku hiçe sayan bu tasarrufunu bir kez daha şiddetle reddediyor, kardeş Filistin halkının ve Filistin'in haklı davasının daima yanında olacağımızı yineliyoruz" açıklaması yapıldı.¹⁸

ABD'nin İsrail Büyükelçisi Friedman, Tel Aviv yönetiminin işgal altındaki Batı Şeria'da yer alan yasa dışı Yahudi yerleşim birimleri ve Ürdün Vadisi'ni "İsrail'e ilhak" etmesini beklediklerini ve bu kararı tanımaya hazır olduklarını söyledi.¹⁹

• Sağlık & Sosyal Hayat:

İsrail'de yeni tip koronavirüs (Kovid-19) vaka sayısının 16,477'ye, hayatını kaybedenlerin sayısının 252'ye yükseldiği bildirildi.²⁰

Körfez ülkelerinden Bahreyn ve adları açıklanmayan diğer iki ülkenin Kovid-19 ile mücadelede Tel Aviv yönetimiyle iş birliği yapmak istediği bildirildi. Bahreyn ve adı açıklanmayan diğer bir Körfez ülkesinden yetkililerin, İsrail'in Kovid-19 ile mücadele yöntemleri hakkında bilgi almak için Tel Aviv'deki Sheba Sağlık Merkezine ulaştığı aktarıldı.²¹

Birçok Filistinli ulusal bankanın, İsrail hapishanelerindeki Filistinli tutuklulara ait banka hesaplarının dondurması üzerine Hamas Sözcüsü Fevzi Berhum tarafından yapılan açıklamada, "Bankaların, başlarına dikilmiş bir kılıç değil tutukluların yardımcısı, geleceklerini yıkan değil tutuklu çocuklarına onurlu bir hayat kurmalarına katkı sağlaması gerekir" ifadeleri kullanıldı. Bu durumun İsrail'in diktelerine olumlu cevap vermek anlamına geldiği aktarıldı.²²

Gazze Şeridi'nde, bazı Arap ülkeleri tarafından yürütülen "televizyon dizileri aracılığıyla İsrail'le kültürel normalleşme" çabaları protesto edildi. Hamas'ın çağrısı üzerine Gazze'nin çeşitli bölgelerinde düzenlenen gösterilerde, Suudi Arabistan'ın MBC televizyonunda yayınlanan "İsrail'le normalleşmeyi teşvik edici ve Filistinlileri karalayıcı" dizilere tepki gösterdi. Diziler aracılığıyla İsrail'le kültürel alanda normalleşmeyi protesto eden göstericiler, üzerinde "normalleşme ihanettir", "tarih normalleşmeye çalışanları unutmayacak", "Kudüs sizi çağırıyor" yazılı dövizler taşıdı.²³

Türkiye'nin Kudüs Başkonsolosluğu Geçici Misyon Şefi Büyükelçi Ahmet Rıza Demirer, Türkiye'nin Kovid-19 ile mücadele için Filistin'e gönderdiği tıbbi malzemeleri Filistin Sağlık Bakanlığı'nda düzenlenen törenle teslim etti. Filistin Dışişleri Bakanı Riyad el-Maliki, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a, hükümetine, dışişleri bakanına teşekkürlerini sunarak, "Bu yardımlar Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas ile Cumhurbaşkanı Erdoğan arasındaki güçlü ilişkinin bir yansımasıdır." dedi.²⁴

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset:

329 milletvekilinin 266'sinin katıldığı meclis oturumunda, Mustafa el-Kazimi'nin sunduğu 20 kişilik kabine listesinden 15 bakanının güvenoyu almasıyla ve kabine çoğunluğunun sağlanması uyarınca Irak'ta başbakansız geçen altı ayın ardından yeni hükümet kurulmuş oldu.²⁵ Mustafa el-Kazimi, Irak'ın altıncı Başbakanı olarak yemin ederek daha sonra düzenlenen devir teslim töreninde Adil Abdulmehdi'den Başbakanlık görevini devraldı.²⁶

Yeni kabinede Savunma Bakanlığı'na eski Kara Kuvvetleri Komutanı Cuma İnad Sadun, İçişleri Bakanlığı'na mevcut Genelkurmay Başkanı Osman el-Ganimi, Maliye Bakanlığı'na Ali Allavi, Planlama Bakanlığı'na Halit Battal Necim, İskan ve İmar Bakanlığı'na Naznin Vassav, Spor ve Gençlik Bakanlığı'na Adnan Dirjal, Eğitim Bakanlığı'na Ali Hamid Muhlif, Ulaştırma Bakanlığı'na Nasır Hüseyin Bender, Yüksek Öğretim ve Teknoloji Bilimleri Bakanlığı'na Nebil Kazım, Sağlık ve Çevre Bakanlığı'na Hasan Muhammed Abbas, Elektrik Bakanlığı'na Macid Mehdi, İletişim Bakanlığı'na Erkan Şahab Ahmet, Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'na Adil Haşoş, Su Kaynakları Bakanlığı'na Mehdi Ruşdi Mehdi ve Sanayi ve Maden Bakanlığı'na Menhal Aziz Mahmut seçildi.²⁷

Oluşturulan yeni kabinede Adalet, Göç ve Göçmenler, Tarım, Ticaret ve Kültür Bakanlıkları için gösterilen adaylar güvenoyu alamazken, Dışişleri ve Petrol Bakanlığı için güvenoyu oylaması, adaylar henüz belirlenmediği için ertelendi. Böylelikle 15 bakan mecliste yemin ederek yeni görevine başlarken, diğer yedi bakanlığın güven oylaması için parlamentoda yeniden oturum düzenlenmesi beklenmektedir.

Irak Başbakanlığı resmi sosyal medya hesabı üzerinden yayınladığı paylaşımda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi'yi yeni görevi için tebrik ettiğini ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Kazimi hükümetinin Irak halkı ve bölge için iyi gelişmelere vesile olması temennisinde bulunduğu belirtildi.²⁸

Kazimi'nin hükümeti kurmasının ardından birçok ülkenin dışişleri bakanlıklarından yeni hükümete tebrik ve destek mesajları iletildi. Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan yazılı açıklamada Türkiye'nin "Irak'ta yeni hükümetin Temsilciler Meclisi'nden güvenoyu almasını memnuniyetle karşıladığı" ve "bundan önceki Irak hükümetleriyle olduğu üzere, Türkiye'nin yeni hükümetle de ortak çıkarlar temelinde güvenlik, ticaret, yatırım ve yeniden imar konuları başta olmak üzere tüm alanlarda iş birliği anlayışıyla çalışmaya hazır olduğu" ifade edildi.²⁹ Öte yandan Kazimi ile telefon görüşmesi gerçekleştiren ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo'nun da yeni hükümetin kurulması dolayısıyla Kazimi'yi tebrik ettiği kaydedildi.³⁰ İran Dışişleri Bakanı Cevad Zarif de sosyal medya hesabı üzerinden paylaştığı mesajında Mustafa el-Kazimi'yi

tebrik ederek İran'ın her zaman Irak halkının ve onların iradesiyle kurulan hükümetin destekçisi olacağını vurguladı.³¹ Ayrıca Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman'ın da Başbakan Mustafa el-Kazimi ile telefon görüşmesi gerçekleştirdiği ve veliaht prensin iki ülke arasındaki ilişkileri güçlendirmeye niyetli olduğunu vurgulayarak Kazimi'yi Riyad'a davet ettiği öğrenildi.³²

Başbakanlık mesaisine başlamasının ardından Mustafa el-Kazimi, hükümet sarayında Türkiye'nin Bağdat Büyükelçisi Fatih Yıldız, ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Mathew Tueller, İran'ın Bağdat Büyükelçisi İrc Mescidi ve Ürdün'ün Bağdat Büyükelçisi Muntezer el-Zubi'yi ayrı ayrı kabul etti.³³ Ayrıca Kazimi, başkanlık ettiği ilk Bakanlar Kurulu toplantısının ardından önemli açıklamalarda bulundu. Kazimi, Terörle Mücadele Kurumu Eski Başkan Yardımcısı General Abdulvahap Saadi'nin Terörle Mücadele Kurumu'nun başına getirildiğini duyururken, dış ilişkiler ve erken seçim konusunda uzmanlardan oluşan ayrı komitelerin kurulacağını belirtti. Öte yandan ekim ayında patlak veren sokak gösterilerinde eylemcilerin öldürülmesinde sorumlu olanların adalete teslim edileceğini ifade eden Kazimi, "eli kana bulanlar" dışında tutuklu bulunan tüm göstericilerin serbest bırakılması ve bunun için yargıyla iş birliği talimatı verdiğini dile getirdi.³⁴

• Güvenlik:

Irak Başbakanlık Ofisi'nden paylaşılan açıklamada Başbakan Kazimi'nin NATO Genel Sekreteri Stoltenberg'den tebrik telefonu aldığı ve gerçekleştirilen görüşmede Kazimi'nin Stoltenberg'i Bağdat'a davet ettiği öğrenildi.³⁵ Görüşmede ayrıca Kazimi hükümetinin Irak ile NATO arasındaki ilişkiye verdiği öneme değinilirken, NATO ile Iraklı güvenlik güçleri arasındaki ortak misyon faaliyetlerinin sürdürülmesinin önemine vurgu yapıldı.

Bağdat Uluslararası Havalimanı'na Katyuşa füzeleri ile saldırı düzenlendi. Yetkililer üç Katyuşa füzesinin Bağdat Havalimanı'nın çevresine düştüğünü açıklarken, roket saldırısının can ve mal kaybına yol açmadığı belirtildi.³⁶ Saldırıyı hiçbir grup üstlenmezken Iraklı güvenlik güçleri olaya dair soruşturma başlatıldığını bildirdi.

Irak güvenlik güçlerinin, Kerkük vilayetinde terör örgütü IŞİD'e yönelik başlattığı operasyonda iki IŞİD militanının öldürüldüğü kaydedildi.³⁷ Öte yandan terör örgütünün Kerkük ve Selahaddin vilayetinde tarım arazilerini kundaklayarak onlarca dönüm araziye kullanılamaz hale getirdiği öğrenildi.³⁸

ABD'nin IŞİD'e karşı Uluslararası Koalisyon'daki komutanı General Pat White, koronavirüs salgını tehlikesinin azalmasıyla birlikte uluslararası koalisyona üye ülkelerin askeri uzmanlarının 60 gün içerisinde Irak'a geri dönerek uzmanların Iraklı güvenlik güçlerine askeri eğitim vermeye devam etmesi gerektiğini ifade etti.³⁹

Irak Meclisi Güvenlik ve Savunma Komisyonu Başkanı Muhammed Rıza el-Haydar, ABD'nin Irak'a hava savunma sistemi temin etmemesi halinde alternatif olarak bu sistemin Rusya'dan satın alınabileceğini belirterek Irak'ın "dış saldırıların önüne geçmek ve hava sahası güvenliğini güçlendirmek için" Rusya'dan S-300 veya S-400 sistemleri satın alma niyetinde olduğunu ifade etti.⁴⁰

ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'un hazırladığı raporda 2019 yılı boyunca ABD'nin Irak'ta gerçekleştirdiği askeri operasyonlarda 13 sivilin yaralandığı iddia edildi.⁴¹

• Ekonomi:

Vasit vilayetinde bulunan ve koronavirüs ile mücadele kapsamında 8 Mart'ta kapatılan Irak-İran arasındaki Zurbatiyah Sınır Kapısı'nın haftada iki gün ticari geçişlere açılacağı duyuruldu.⁴²

ABD Dışişleri Bakanlığı, geçtiğimiz hafta İran'dan enerji ithalatı konusunda Irak'a tanıdığı 30 günlük yaptırım muafiyetini, ABD'nin "yeni hükümeti desteklemek ve başarı için doğru koşulları sağlamaya yardımcı olma arzusunun bir göstergesi olarak" 120 güne uzattığını duyurdu.⁴³

• Sosyal Hayat:

Irak Sağlık Bakanlığı'ndan açıklanan son verilerin ışığında Irak'ta koronavirüs vaka sayısı 2679'a, virüs nedeniyle toplam vefat sayısı ise 107'ye yükseldi.⁴⁴ Ayrıca Irak'ta salgının başlamasından bu yana toplamda 1702 kişinin virüsten kurtularak iyileştiği öğrenilirken, ülkede yapılan koronavirüs test sayısının ise 125 bine ulaştığı kaydedildi.

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

Cumhurbaşkanı Berham Salih tarafından Irak'ın yeni başbakan adayı olarak görevlendirilen Mustafa el-Kazimi'nin parlamentoya sunduğu 20 kişilik kabineden 15 bakan adayı güvenoyu aldı. Irak'ın 6. Başbakanı olan Kazimi'nin kabinesinde Türkmen bir adayın olmaması ise Türkmen halk ve siyasilere tarafından tepkiyle karşılandı.

Merkezi hükümet içerisindeki karar alma sürecinde Türkmenlerin etkili olabilmesi bağlamında son derece önemli görülen Türkmenlerin kabinede bakanlık seviyesinde temsilinin gerçekleşmemesi sonrası Türkmen milletvekilleri Kazimi ile bir görüşme gerçekleştirmişlerdir. Parlamentodaki oylamanın öncesinde gerçekleştirilen toplantıda sonuç alınamazken, Kazimi'nin görüşme esnasında "Türkmenlere bir bakanlık verilmesi için çok uğraştım fakat Bağdat'taki büyük koalisyonlar buna engel oldu" dediği belirtildi.⁴⁵

Türkmen milletvekilleri, parlamentoda ortak basın toplantısı düzenleyerek, Kazimi ile Türkmenlere bakanlık verilmesi konusunda anlaştıklarını ancak IŞİD'e karşı beraber mücadele ettikleri bazı siyasi kitlelerin Türkmenlere bakanlık verilmesini reddettiği vurgulandı.⁴⁶ Diğer yandan Türkmeneli bölgelerinde artık kimsenin Türkmenlerin içişlerine karışma cesaretinde bulunamayacağı ifade edilirken, Türkmenlerin kendi özerk bölgelerini ilan edebileceklerini ve özerk bölge kurulabilmesinin Irak Anayasası'nda yer aldığı belirtildi.

Öte yandan Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, düzenlediği bir diğer basın toplantısında Kazimi'nin Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığının Türkmenlere verilmesini istediğini fakat Bağdat'taki siyasi irade olan Şii partilerin Türkmenlere bakanlık verilmesine karşı çıktığını vurguladı. Türkmen toplumunun bundan sonra geleceğini tayin etme noktasında kendi seçimini yapabileceğini ifade eden Salihi, federal bölge talebini dile getirebileceklerini bildirdi.⁴⁷

Türkmeneli Partisi tarafından yapılan açıklamada, Mustafa Kazimi'nin parlamentoda güven oyu alması tebrik edilirken, verimli çalışmaların yapılması ve ülkeye hizmet etmek için ekonomik, güvenlik ve Kovid-19 salgını gibi tehditlerle mücadele noktasında Türkmeneli Partisi'nin hükümete destek vereceği ifade edildi. Türkmenlerin temsili ile ilgili ise Türkmenlerin kabineden uzaklaştırılmasının uzlaşya dayalı demokratik değerleri ihlal ettiğinin altı çizildi. Açıklamanın devamında Türkmenlerin ülkedeki hacmi ve öneminin dikkate alınması gerektiği vurgulandı.⁴⁸

ITC Kerkük Milletvekili Ahmet Haydar, Türkmenlerin kabinede temsili noktasında Kazimi'nin kendileriyle görüş birliğinde olduğunu fakat parlamentodaki siyasi kitlelerin Kazimi'nin Türkmenlere bakanlık vermesine engel olduğunu açıkladı.⁴⁹

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Etnik ve Dini İşlerden Sorumlu Bakan Aydın Maruf ise Kazimi hükümetinde Türkmen bir bakan olmayışını Türkmenlere yapılan açık bir adaletsizlik olarak değerlendirdi. Söz konusu durumun Türkmenler için bir sınav haline geldiğini; bundan sonraki süreçte Türkmenler olarak 'biz bize kaldıklarını'; mezhepçilik ve bölgeciliğin Türkmenlere bir fayda sağlamadığını vurgulayan Maruf, gelecek dönemdeki çalışmaların Türkmenler olarak birlikte yapılması gerektiğini ifade etti.⁵⁰

• Güvenlik:

IKBY'ye bağlı Peşmerge Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, son dönemde Irak'ın kuzeyindeki saldırılarını arttıran ve bölgede önemli ölçüde güç kazanan terör örgütü IŞİD'in gerçekleştirdiği saldırılara ilişkin istatistikler açıklandı. Açıklamada yer alan bilgilere göre IŞİD saldırılarında Musul, Kerkük, Selahattin ve Diyala vilayetlerinin idari sınırları içerisinde yer alan 'tartışmalı bölgelerde' Ocak-Nisan aylarında toplam 82 saldırı gerçekleştiği, 70 kişinin hayatını kaybettiği ve 41 kişinin ise kaçırıldığı bildirildi.⁵¹

Öte yandan Peşmerge Bakanlığı Sözcüsü Cabbar Yaver, merkezi hükümete bağlı güvenlik güçlerinin tartışmalı bölgelerde IŞİD'e karşı güvenliği sağlayamadığını, bölgenin istikrara kavuşması için merkezi hükümetin Peşmerge kuvvetleri ile bölgede operasyon düzenlemesi gerektiğini ya da bölgedeki güvenlik kontrolünün Peşmerge'ye bırakılması gerektiğini açıkladı.

Kerkük Polis Müdürlüğü Basın Sorumlusu Afrasyav Kamil yaptığı açıklamada, Ata Partisi Kerkük Sorumlusu Türkmen yetkili Ammar Kahya'nın evine el bombalı saldırı düzenlendiğini belirtti. Saldırıda can kaybı yaşanmadığını ancak evde hasar oluştuğunu aktaran Kamil, faillerin yakalanması için soruşturma başlatıldığını ifade etti. Ammar Kahya ise saldırıda bir korumasının yaralandığını belirtirken saldırının terör örgütü IŞİD'in kullandığı yöntemlerle benzerlik taşıdığını vurguladı.⁵²

• Sağlık & Sosyal Hayat:

Kerkük Sağlık Dairesinden yapılan açıklamada, Kerkük'te bugüne kadar görülen Koronavirüs vaka sayısının 70 olduğu bildirildi. Koronavirüse yakalanan 3 kişinin daha iyileşmesiyle birlikte iyileşenlerin toplam sayısının 33'e yükseldiği açıklanırken, Kerkük'te 35 kişinin ise halen tedavi altında olduğu kaydedildi. Öte yandan Koronavirüs nedeniyle hayatını kaybedenlerin sayısının ise 2 olduğu bildirildi.⁵³

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset:

IKBY'nin üst düzey yetkilileri tarafından Irak'ta hükümeti kuran Mustafa el Kazimi'ye tebrik mesajları iletildi. Güven oylamasının ardından Kazimi, yeni hükümetin ülkedeki Kürtlerin haklarını ihmal etmeyeceğini ve Kürtlerin isteklerine karşı mesafeli durmayacağını belirtti. Ancak Kürtlerin, yeni kabinde yalnızca İskân ve İmar Bakanlığı'nı alması ve Kazimi'den boşta kalan bakanlıklar konusunda bir söz alamamalarına karşın Kürt parlamenterlerin Kazimi'ye güvenoyu vermesi Erbil'in Bağdat'a karşı zayıf bir pozisyonda olduğu şeklinde yorumlandı.⁵⁴

Kürt vekillerin yeni Kazimi hükümetinden beklentilerinin başında ise, geçtiğimiz haftalarda merkez yönetimin "çıkarttığı petrolü paylaşmadığı" gerekçesiyle IKBY'ye gönderdiği kamu personelinin maaş bütçesinin dondurulması gelmektedir. Ayrıca Kürt gruplar, sınır kapılarında uygulanan günlük tarifinin olduğu gibi devam etmesini, Kerkük'te Peşmerge varlığının garanti edilmesini ve Erbil ile Bağdat arasında kalan tartışmalı bölgelerin durumu noktasında Irak anayasasının 140. maddesinin uygulanmasını talep etmektedir.⁵⁵

Oluşturulan yeni kabinde KDP'nin Maliye Bakanlığı için üzerinde ısrar ettiği Fuad Hüseyin isminin Şii partiler tarafından reddedilmesiyle KDP'nin henüz boşta olan Irak Dışişleri Ba-

kanlığı'nın bir Kürt aday tarafından doldurulmasını istediği kulislerde konuşulmaktadır.⁵⁶ Ancak yerel kaynaklar KDP'nin bu isteğinin gerçekleşmekten uzak olduğunu iddia etmektedir.

8 Mayıs'ta IKBY Meclisi'nde üç milletvekilinin dokunulmazlıklarının kaldırılması için düzenlenen oturumda KDP milletvekili Umid Xoşnav ve Goran milletvekili Ali Hamasalîh'in dokunulmazlığı kaldırılmazken, Kürdistan İslami Grubu'nun milletvekili Soran Omar'ın dokunulmazlığı kaldırılmıştır. Yorumcular, Omar'ın dokunulmazlığının kaldırılmasının, geçtiğimiz günlerde Omar'ın "Başbakan Mesrur Barzani'nin şirketleri ve bankaları olduğu" yönündeki iddialardan kaynaklandığı belirtilmektedir. Öte yandan KYB, Goran Hareketi, Yeni Nesil Hareketi ve Kürdistan İslami Grubu'nun Soran Omar'ın dokunulmazlığının kaldırılmasına karşı çıkmasına rağmen KDP'nin mecliste azınlığa sahip olan partileri yanına alarak Soran Omar'ın dokunulmazlığının kaldırılması girişiminde başarılı olduğu kaydedilmiştir. Soran Omar'ın dokunulmazlığının kaldırılmasıyla 2015'ten beri muhalefet sıralarında yer alan Kürdistan İslami Grubu ile KDP ile arasındaki gerilimin yükseleceği tahmin edilmektedir.⁵⁷ Nitekim Kürdistan İslami Grubu da IKBY'de memur maaşlarının iki ay gecikmesinden dolayı Başbakan Mesrur Barzani'nin yargılanması için mecliste çağrıda bulunmuştur.

Öte yandan maaş krizinin dışında IKBY'de öne çıkan en önemli gündem maddelerinden biri Süleymaniyeli vekillerin talep ettiği öz yönetim isteğidir. IKBY anayasası uyarınca her vilayetin özerk yönetim talep etme hakkı bunulurken, bu yasa günümüze kadar hiç uygulanmamıştır. Geçtiğimiz hafta Süleymaniye'de öz yönetim konusunda Goran Hareketi vekillerinin KYB'yi ziyaret etmesinin ardından bu hafta KYB yetkilileri Goran Hareketi'ne iade-i ziyarette bulundu.⁵⁸ KYB-Goran görüşmesinde her iki tarafın da öz yönetim konusunda hem fikir olduğu öğrenildi. Analistler KYB ve Goran arasındaki karşılıklı ziyaretlerin KDP'ye karşı sert tutumun devam edeceği yönünde yorumlamaktadır. KYB ve Goran Hareketi, IKBY'nin 9. kabinesi oluşturulurken, KDP tarafından verilen sözlerin yerine getirilmediği ve özellikle Mesrur Barzani'nin otoriterliği benimseyerek yönetimini daha da merkezleştirdiği gibi gerekçelerle Süleymaniye'de öz yönetimi önermektedirler.⁵⁹

KDP, Süleymaniye'de öz yönetim talebinde bulunanları yeni bir bölge oluşturmakla suçlarken Süleymaniye Valisi Haval Ebubekir "siyasi ve coğrafi minvalde değil, yönetim ve mali anlamda öz yönetimi istediğini" vurgulayarak Süleymaniye'nin Erbil'den ayrılma gibi bir niyeti olmadığını vurgulamıştır.⁶⁰

• Ekonomi:

Başbakanlığının son günlerinde IKBY'ye gönderilen memur maaşının durdurulması talimatı veren Adil Abdul Mehdi'nin bu kararının ardında İran etkisi olduğu ve kararın Kürtlerin Kazimi'ye güvenoyu vermemesi için alındığı iddia edilmektedir.⁶¹

Maaş krizinin ardından aynı hafta içinde Erbil'den iki ayrı heyetin Bağdat'ı ziyaret etmesine karşın şimdiye kadar krizin çözümü konusunda olumlu bir neticenin alınmadığı vurgulanmaktadır.⁶²

Irak'ın 15 vilayetinde 3 milyon memur bulunurken IKBY'nin sadece üç vilayetinde 1 milyon 250 bin memur bulunması Irak merkezi hükümeti tarafından eleştirilmektedir. Bu noktada Bağdat, çalışmadığı halde maaş alan veya birden fazla maaş alan memurların olduğu şüphesiyle IKBY yönetiminden maaş alan Kürt memurların tam listesinin merkeze gönderilmesini talep etmektedir. Ayrıca merkezi yönetimin, IKBY yetkililerinin 2004'ten bu yana bölgedeki havaalanları, sınır kapıları ve bölgenin gelirlerinin sistematik biçimde hesaplanıp Bağdat'a yollanmasını talep ettiği söylenmektedir.⁶³

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan:

Suudi Arabistan'da toplam koronavirüs vaka sayısı 37.136 olarak saptanırken; iyileşen hasta sayısı 10.144'e, ölüm sayısı ise 239'a yükseldi. Salgınla mücadele kapsamında inanç turizminde yaşanan gerilemeden ciddi olarak zarar gören Suudi Arabistan, Kabe'nin girişine sterilizasyon önlemleri aldı. Böylelikle ziyaretçiler sterilize edilebilecek.⁶⁴ Ayrıca Suudi Arabistan'ın İslam İşleri Bakanlığı tarafından Ramazan ayı nedeniyle 24 Müslüman ülkeye 200 ton hurma gönderdiği ifade edildi.

Son yıllarda Kraliyet ailesi mensuplarının hedef alındığı Suudi Arabistan'da, yetkili makamlarca, ülkenin eski Kralı Abdullah bin Abdülaziz'in oğlu Prens Faysal'ın gözaltına alındığına ilişkin İnsan Hakları İzleme Örgütü'nden (HRW) bir açıklama yapıldı. Prens Faysal, Kasım 2017'de yolsuzluk soruşturması kapsamında gözaltına alınan isimlerden biriydi.

Şüphesiz Suudi Arabistan'a ilişkin hafta içindeki en önemli gelişme, ABD-Suudi Arabistan arasındaki petrol gerginliği oldu. Bu kapsamda ABD'nin, yaşanan petrol tankeri olayından sonra Suudi Arabistan'a konuşlandırdığı 4 adet Patriot hava savunma sistemi ile 2 savaş uçağı filosunu Suudi Arabistan'dan çekmesi gündeme geldi.⁶⁵ Daha öncesinde ise Riyad yönetiminin ABD'ye petrol savaşı açtığı için altını çizen birçok Cumhuriyetçi senatör, ABD Başkanı Donald Trump'tan Suudi Arabistan'da bulunan Amerikan askerlerini ve Patriot hava savunma sistemlerini çekmesini istemişti. Halihazırda ABD tarafından Suudi Arabistan'a küresel petrol piyasalarına zarar vermeyi durdurmasını ve istikrarın sağlanması adına harekete geçmesine yönelik bir mektup gönderilmiş; geçtiğimiz haftalarda ise ABD Başkanı Trump, Riyad yönetimini petrol fiyatlarında istikrarın sağlanmasına gereken katkıyı göstermediği takdirde askerlerini çekmekle tehdit etmişti. Ayrıca, hafta içinde ABD Başkanı Donald Trump ile Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdulaziz bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. İkili tarafından

küresel enerji piyasalarındaki gelişmeler ve bölgesel konular ele alınırken; Beyaz Saray'dan yapılan açıklamada, iki lider tarafından Suudi Arabistan ile ABD'nin "güçlü savunma ortaklığını" tekrar teyit edildiği belirtildi.⁶⁶

Geçtiğimiz günlerde Veliaht Prens Muhammed bin Selman'ın, İngiliz futbol kulüplerinden biri olan Newcastle United'ı 375 milyon dolar karşılığında almasına ilişkin görüşmeler yapıldığı gündeme gelmiş; ancak, bu durum insan hakları grupları ve Katar merkezli spor yayıncısı beIN Sports tarafından tepkiyle karşılanmıştı. Bu hafta içinde ise benzer bir haber, Suudi iş adamı Prens el-Velid bin Talal'ın Fransız takımı Olimpik Marsilya'yı satın almak istemesi yönündeydi. İtalyan *Tutto Mercato* gazetesinin haberine göre Prens Talal, söz konusu futbol kulübünü 250 milyon euro karşılığında satın almak istiyor.⁶⁷

• Birleşik Arap Emirlikleri:

Birleşik Arap Emirlikleri'nde (BAE) koronavirüs vaka sayısı 17.417 olarak saptanırken; toplamda iyileşen hasta sayısı 4.295'e, ölüm sayısı ise 185'e yükseldi.

Hafta içinde, vatandaşlarını tahliye etmek üzere Lübnan tarafından BAE'ye uçak gönderildi. Söz konusu tahliye uçağıyla Dubai'den Beyrut'a dönmek isteyen Filistin vatandaşına izin verilmedi.⁶⁸ Lübnan'ın Filistinli mültecilere verdiği özel pasaportu taşıyan şahsın uçağa alınmaması sosyal medyada tepkilere yol açtı. Yakın zamanda ise benzer bir tahliye gerginliği BAE ile Fas arasında yaşanmıştı. Fas'tan habersiz vatandaşlarını tahliye etmek isteyen BAE, İsrail'e Emirlik vatandaşlarının yanı sıra İsraili turistleri de tahliye etmeyi teklif etmişti. Fas ise söz konusu tahliyeye onay vermemiş ve iki ülke arasında bir diplomatik kriz yaşanmıştı.

Son olarak, ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından, BAE'ye 4 bin 569 MRAP (Mayına Dayanıklı Pusu Korunmalı) tipi zırhlı askeri araç satışına onay verildi. ABD Savunma Güvenlik ve İşbirliği Dairesi (DSCA) tarafından konuyla ilgili yapılan açıklamada BAE'nin MRAP araçlarını kuvvet korumasını artırmak, insani yardım operasyonlarını yürütmek ve kritik altyapıyı korumak için kullanmayı planladığı ifade edildi.⁶⁹

Son olarak, Yemen'de koronavirüs vakaları artmaya devam ediyor. Hasta sayısı 34'e ulaşırken hayatını kaybedenlerin sayısı da 7 oldu.⁷⁰ Buna ilave olarak geçtiğimiz haftalarda ülkede etkili olan sel felaketinden sonra ülkede sivrisineklerden kaynaklı bir hastalığın artış gösterdiği ve bu hastalıktan dolayı da 50 kişinin hayatını kaybettiği haberlere yansdı.⁷¹

• Katar:

Katar'da koronavirüs vaka sayısı 21.331 olarak saptanırken; toplamda iyileşen hasta sayısı 2.449'a, ölüm sayısı ise 13'e yükseldi. Salgından en fazla etkilenen sektörlerden biri havacılık olmuştu. Bu kapsamda ciddi düşüş yaşayan Qatar Airways, mayıs sonuna kadar 52, haziran

sonuna kadar ise 80 noktaya kademeli olarak yeniden seferlere başlamayı planladığını ifade etti.⁷² Ayrıca şirket, salgının yarattığı ekonomik kriz nedeniyle çalışanlarına şirket genelinde bir not göndererek onlardan işten çıkarmalara hazır olmalarını istedi.⁷³

Katar'la ilgili olarak hafta arasında önemli bir gelişme de ülkede bir darbe girişimi olduğu yönünde haberlerin servis edilmesi oldu. Ancak Doha yönetimi söz konusu iddiaları yalanladı. Suudi Arabistan ve BAE'nin sosyal medyada paylaşım yapan *troll* hesaplar aracılığıyla bir *hashtag* üzerinden uydurma videolar ve sahte söylentiler yayıldı. Haberlerin gerçek olmadığı ise kısa sürede ortaya çıktı.⁷⁴

Son olarak, Katar Dışişleri Bakanı Muhammed bin Abdurrahman Al Sani tarafından, koronavirüs salgını da dahil olmak üzere çeşitli krizler karşısında Ortadoğu'da temel istikrarı sağlamaya yönelik bir bölgesel güvenlik anlaşmasına ihtiyaç duyulduğu ifade edildi.⁷⁵

• Kuveyt:

Kuveyt'te koronavirüs vaka sayısı 7.623 olarak bildirilirken; iyileşen hasta sayısı 2.729'a⁷⁶, ölü sayısı ise 49'a ulaştı.⁷⁷ Salgınla mücadele kapsamında, 10 Mayıs Pazar günü saat 16.00'dan itibaren 30 Mayıs'a kadar tamamen sokağa çıkma yasağı ilan edildi.⁷⁸ Ayrıca, Dünya Sağlık Örgütü tarafından yürütülen "Dayanışma Girişimi"ni destekledikleri ve parçası olacakları belirtildi.⁷⁹ AB'nin bağış etkinliğinde Kuveyt'in koronavirüsle mücadele bağlamında 40 milyon dolar bağışta bulunduğu açıklandı.⁸⁰

Önemli bir gelişme olarak bu hafta, ikametgâh hukukunu ihlal eden göçmen işçilerin sponsorları pahasına olsa da sınır dışı edileceği İçişleri Bakanlığı tarafından ilan edildi.⁸¹

Ülkelerine dönemeyen Mısırlı işçiler protesto gösterisi düzenledi. Koronavirüs sebebiyle işlerini kaybeden yabancı işçilerin ilk kez bu şekilde bir gösteri düzenlediği kayıtlara geçti. Göstericiler tutuklandı ancak kolluk kuvvetleri tarafından ne derece güç kullanıldığı ya da kaç kişinin tutuklandığı konusunda hükümet tarafından açıklanmadı. Yalnızca Mısır Hükümeti'nin bu hafta bir uçuş düzenleyeceği açıklandı.⁸²

Kuveyt hükümeti tarafından koronavirüs krizi ve düşen petrol fiyatları sebebiyle finansal ödeme gücünün olumsuz etkileneyeceği açıklandı.⁸³ Şeyh Sabah el-Ahmed el-Sabah'ın hükümet harcamaların düzenlenmesi ve istikrarlı sürdürülebilir bir ekonomi için tek ürüne bağımlılığın azaltılması yönünde talimatları olduğu belirtildi.⁸⁴

• Umman:

Umman'da koronavirüs vaka sayısı 3.399 olarak saptanırken; toplamda iyileşen hasta sayısı 1.117'ye, ölüm sayısı ise 17'ye yükseldi.⁸⁵ Salgınla mücadele kapsamında Umman'da farklı

ülkelerden vatandaşların yurtlarına dönebilmesi için ilk uçuş düzenlendi.⁸⁷ Ayrıca, Muskat'ın 29 Mayıs Cuma günü saat 10.00'a kadar karantina altında kalmaya devam etmesine karar verildi.⁸⁸

Hafta içinde Bahreyn'in Umman Büyükelçisi Dr. Juma bin Ahmed al Ka'abi, Umman ve Bahreyn arasındaki kardeşlik bağının köklü olduğunu ve yüzyıllar öncesine dayandığını belirtti. Körfez İşbirliği Konseyi içerisinde, bölgesel ve küresel meselelerde iki ülkenin benzer görüşlere sahip olduğunu altı çizildi. Ekonomik alanda da işbirliklerinin devam edeceği açıklandı.⁸⁹

Umman petrol fiyatlarının yükselmeye devam ettiği belirtildi. Dubai Enerji Piyasası'ndaki Umman petrolünün fiyatı 30,05 dolar olarak açıklandı.⁹⁰

• Bahreyn:

Bahreyn'de koronavirüs vakaları artış göstermeye devam etmesine rağmen ölüm sayısındaki duraksama göze çarpıyor. Ülkede hastalığa yakalananların sayısı 4.774'e ulaşırken, ölenlerin sayısı 8'e yükseldi.⁹¹

Diğer yandan ülkede kendi vatandaşlarının istihdamına öncelik tanımak için mecliste bir yasa tasarısı çalışmaları devam ediyor. Tasarı özel eğitim kurumlarında Bahreyn vatandaşlarına öncelik tanınması gibi maddeleri içeriyor.⁹²

Bahreyn Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada Irak'ta El Kazımi önderliğindeki kurulan hükümetin parlamentodan güvenoyu alması memnuniyetle karşılandı.⁹³

Son olarak, 2018'de kararlaştırılan bir yardım paketi kapsamında, Bahreyn Körfez ülkelerinden 4,57 milyar dolar tutarında bir yardım aldı. Bu sene içerisinde aynı paket kapsamında 1,76 milyar dolar daha yardım alınması bekleniyor.⁹⁴

• Yemen:

25 Nisan'da Yemen'in güneyinde merkezi hükümetin geçici başkenti olan Aden'in içinde bulunduğu bir bölgede BAE destekli Güney Geçiş Konseyi (GGK) öz yönetim ilan etmişti. GGK'nın bu hareketi yerel, bölgesel ve uluslararası düzeyde tepkiyle karşılanmış ve tanınmamıştı. Yaşanan bu gelişmelere rağmen GGK Başkanı Ez-Zubeydi yaptığı bir açıklamada GGK güçlerinin öz yönetimi oturtmak ve sağlamlaştırmak için gereken adımların atacağını ifade etti.⁹⁵

Yemen'in güneyinde BAE destekli GGK güçleri ile Suudi Arabistan'ın öncülük ettiği Yemen hükümetini destekleyen güçler arasında çatışmalar yoğunlaştı. 6 Mayıs'ta Arap koalisyonu güçleri tarafından Sokotra'nın başkenti Hadi bu GGK güçlerinden geri alınmıştı.⁹⁶ GGK ile merkezi hükümet arasında yapılan anlaşmaya rağmen bölgedeki kontrolü elinde tutmaya

devam eden GGK, Hadibu'da kontrolün Arap koalisyonu güçlerinin eline geçmesinden sonra bölgeye yeniden askeri yığınak yapmaya başladı.⁹⁷ Bunun üzerine Suudi Arabistan güçlerinin Sokotra'dan çekildiği haberleri basına yansdı.⁹⁸

Öte yandan Husi güçleri ile Arap koalisyonu güçleri arasındaki mücadele de devam ediyor. Husiler koalisyon güçleri tarafından Hacca'ya yapılan saldırı sonucu içinde çocukların da bulunduğu 4 sivilin hayatını kaybettiğini duyurdu.⁹⁹ Ek olarak Husilerin Özel Kuvvetler Komutanı Tuğgeneral Muhammed Al-Hamran'ın da çatışmalar esnasında öldürüldüğü ifade edildi.¹⁰⁰

■ KUZAY AFRIKA GÜNDEMİ

• Fas:

Belçika ve Fas arasında "Fas Dostları Derneği" kurulmuştur. Derneğin amacı siyasi, ekonomik ve kültürel alışverişler yoluyla iki halk arasındaki yakınlaşmayı teşvik etmek olarak belirlenmiştir. Eski bakanlar, milletvekilleri, hakimler, iş adamları, akademisyenler, entelektüeller, sanatçılar ve gazeteciler de dahil olmak üzere Belçika'nın siyasi, ekonomik ve kültürel çevrelerinin önde gelen isimlerini bir araya getiren bir girişim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kuruluş Belçika'da bulunan Fas diasporasının bir faaliyeti olarak değerlendirilebilir.¹⁰¹ Fas Kralı Muhammed VI, Abu Dabi Velihaht Prensi Muhammed bin Zayid'in Halife Hafter'i destekleme teklifini reddetmiştir. Fas Dışişleri Bakanı Nasser Bourita Tunus Dışişleri Bakanı Nurettin el-Ray ile Libya konusunda görüşmüş, Hafter'in Şikrat Anlaşmasını reddederek kendisini tek taraflı olarak devlet başkanı ilan etmesinin kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır.¹⁰² İç politik gelişmelere bakıldığında ise Fas polisi uyuşturucu tacirlerine yönelik operasyonda bulunmuştur. 7 ton uyuşturucu madde Avrupa'ya ve Afrika'ya dağıtılmak üzere yakalanmıştır. Korona virüs verilerine bakıldığında ise 6.063 kişi hastalığa yakalanmıştır. Bugüne kadar 2.254 kişi yeniden sağlığına kavuşurken 188 kişi ise hayatını kaybetmiştir.¹⁰³ Kral VI. Muhammed ile Prenses Lalla Salma'nın tek oğlu Velihaht Prens Moulay el-Hassan 8 Mayıs günü 17. Yaş gününü kutlamıştır.¹⁰⁴

• Cezayir:

Korona virüs hastalığına yakalananların sayısı 5.500'e ulaşmıştır. 2.197 kişi yeniden sağlığına kavuşurken 476 kişi ise hayatını kaybetmiştir. Cezayir ölüm oranında açıklanan verilere göre Afrika'da Mısır'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır.¹⁰⁵

Bu haftanın en önemli haberi olarak karşımıza Cezayir ordusunun artık ülke sınırlarının dışında da operasyon gerçekleştirebilmesi mümkün olacak. Cezayir'de ordunun sınır ötesi operasyon gerçekleştirmesi anayasa ile sınırlanmıştır fakat Tebun yönetimi bu maddeyi değiştirmek için çalışmalar başlatmıştır. Kamuoyu ve ülke içi siyasette şaşkınlık yaratan bu

adım, Cezayir'in önümüzdeki günlerde askeri anlamda adından daha fazla söz ettireceğine dair bir işaret olarak algılanmıştır.¹⁰⁶

Petrol fiyatlarının düşük seviyelerde seyretmesi Cezayir ekonomisini zor duruma sokmaktadır. Üretim maliyeti 14 ile 20 dolar arasında değişen petrol varilinin satış fiyatının başa baş seviyesinde seyretmesi en büyük gelirini petrol ve gaz ihracatından kazanan ülke için sıkıntı yaratmaktadır. Buna karşın Başkan Tebbun, IMF gibi yabancı kurum ve bankalara borçlanmayacaklarını yeniden ilan etmiştir. Bu kuruluşların ülkenin özgürlüğüne ket vurduğunu açıklamıştır.¹⁰⁷

Sahravi mülteciler son 45 yıldır Cezayir'in güneybatısındaki Sahra Çölü'nde zorlu koşullar altında yaşamaktadırlar. Tindouf kasabası yakınlarındaki beş mülteci kampında bulunan mülteci aileler, esas olarak gıda ihtiyaçları için Dünya Gıda Programı yardımına güvenirken, istihdam ve geçim olanakları da oldukça sınırlıdır. Bu sebepten dolayı AB, Cezayir üzerinden bölgeye 5 milyon euroluk yardımda bulunmuştur.¹⁰⁸

Tunus:

Koronavirüsün ekonomik etkileri Tunus'ta bulunan mültecileri de zor durumda bırakmıştır. Ülkede bulunan mültecilerin %64'ü salgın öncesinde bir işte çalışırken salgın sonrasında bu oran %11'e gerilemiştir.¹⁰⁹ Pandeminin yarattığı sağlık krizini engellemek amacıyla Türkiye, Tunus'a koruyucu maske başta olmak üzere çeşitli sağlık ekipmanları göndermiştir.¹¹⁰ Korona virüse yakalanarak hasta olanların sayısı 1032'ye yükselirken 660 kişiye yeniden iyileşmiştir fakat 45 kişi virüs nedeniyle hayatını kaybetmiştir.¹¹¹ Üç aşamada normal hayata dönmeyi planlayan Tunus'ta, sokakta maske kullanımının zorunluluğu ve sosyal mesafe kurallarına uyma önlemleri hala geçerlidir.

Özgür Anayasa Partisi pazartesi günü gerçekleştirmiş oldukları grup toplantısında, Tunus'un Libya'daki savaş için bir üs olarak kullanılması ve dış ülkelerinin kullanımına açılmasına karşı olduklarını açıklamıştır. Türkiye'ye ait yardım taşıyan bir kargo uçağının perşembe günü Djerba-Zarzis havalimanına inmesi sonrasında bazı partiler açıklamada bulunmuştur. İşçi Partisi, Sosyalist Parti, al-Baath Hareketi, İleri Tunus ve Kutb partileri ortak açıkladıkları bildiride Türkiye'nin Libya'ya yapacağı müdahaleleri Tunus üzerinden yürütmesine karşı olduklarını duyurdu. Bu partilerin parlamento içerisinde herhangi bir milletvekili bulunmamaktadır.¹¹²

• Libya:

Libya'nın batısında kontrolü büyük oranda sağlayan UMH hükümeti, geçtiğimiz hafta boyunca Terhune'ye yakıt ve mühimmat taşıyan konvoyları hedef almaya devam etti. Libya ordusunun yürüttüğü Öfke Volkanı Operasyonu basın ofisinden yapılan açıklamada, Terhune'ye yakıt ta-

şıyan 7 tankerin Trablus'un güneyindeki el-Karyat'ta imha edildiği belirtildi. Yine salı günü Libya Ordusu resmi sözcüsü Yarbay Muhammed Kununu'nun yaptığı açıklamada, Hafter mislilerini taşıyan bir askeri araç ve bir ikmal kamyonunun imha edildiği duyurdu. UMH, Hafter'e gönderilen lojistik desteği kesmeyi hedeflemektedir.¹¹³ Serrac, AB'nin İtalya liderliğinde 29 Nisan'da Libya'ya yönelik silah ambargosunu denetlemek amacıyla başlattığı İrini operasyonuna ilişkin değerlendirmelerde bulundu. Hafter milislerine en fazla yardımın hava ve kara yoluyla ulaştığının altını çizen Serrac, operasyonun amacının Trablus Hükümeti'nin limanlarını kontrol etmek olduğu ve bunun da adil olmadığını vurguladı. İrini Operasyonu kapsamında İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanı Luigi Di Maio ile görüşen Serrac, operasyona karşı olduklarını bir kez daha vurguladı. Bu çerçevede Malta da operasyona verdiği mali ve askeri desteğini keseceğini, ülkenin maruz kaldığı düzensiz göç önlenene kadar da desteklemeyeceğini açıkladı.¹¹⁴ Libya Başbakanı Fayiz es-Serrac, Hafter'e bağlı milislerce atılan roketlerin Trablus'taki Türk ve İtalyan büyükelçiliklerinin yakına düşmesi sonrası iki büyükelçiye telefonla aramıştır. Saldırıda UMH güçlerine bağlı 2 polis memuru ve 1 sivil vatandaş hayatını kaybetmiştir. Geçtiğimiz haftada da Hafter'in sivillere yönelik saldırıları görüldüğü üzere devam etmiştir.¹¹⁵

• Mısır:

Mısır Genel Sağlık İdaresi Başkanı ve Sağlık Bakanı Yardımcısı Ahmed el-Sobky yaptığı açıklamada, ülkenin koronavirüs ile enfekte kişiler için izolasyon hastanelerinin maksimum kapasiteye ulaştığını söyledi. Temsilciler Meclisi Sağlık İşleri Komitesi toplantısında Sobky, milletvekillerini Mısır'daki artan sayıda enfeksiyon konusunda uyardı.¹¹⁶

Artan vaka sayısına rağmen Mısır, önümüzdeki haftalarda otelleri ve diğer bazı işletmeleri kısmen yeniden açmaya, iç hat uçuşlarını yeniden uygulamaya ve gece sokağa çıkma yasağını kısıltmaya hazırlandığını belirtti.¹¹⁷

Mısır Deniz Kuvvetleri, Almanya'nın Kiel Limanı'ndan gelen üçüncü S43 tip 1400/209 denizaltısını aldı. Mısır Silahlı Kuvvetleri Sözcüsü Tamer el-Rifai, denizaltının 2014 yılında iki ülke arasında imzalanan dört denizaltı anlaşmasının bir parçası olduğunu söyledi.¹¹⁸

Mısır Tabipler Birliği, yeni tip koronavirüse karşı alınan önlemler kapsamında sağlık sektöründeki boşlukları doldurmak için eczacıların doktor olarak hizmet etmesine yönelik öneriyi reddetti. Tabipler Birliği'nin Facebook hesabından yapılan açıklamada, "Tabipler Birliği, diplomayı denkleştirmek için gerekli eğitimi aldıktan sonra eczacıları doktora dönüştürme önerisini, Mısır vatandaşlarının sağlığına ve küresel olarak Mısır'ın tıbbi itibarına zarar verdiği için tamamen reddediyor" ifadeleri kullanıldı.¹¹⁹

■ ORTADOĞU ENERJİ GÜNDEMİ

Libya Ulusal Petrol Şirketi (NOC) Batı Libya'daki elektrik santrallerine ve fabrikalara gaz sağ-layan bir boru hattının yeniden açıldığını doğruladı. Gaz boru hattının yeniden açılması çimento fabrikalarına, el-Khoms ve Misrata elektrik santrallerine günde yaklaşık 200 milyon metreküp gaz sağlamaktadır.¹²⁰

Geçtiğimiz haftalarda İran'dan kalkan Mahan Air uçakları Venezuela'ya ekipman yardımıyla bulunmuştu. Bu ekipmanların gönderilmesini takiben bir dizi uçuş daha gerçekleştirilerek uzmanlar ve bazı kimyasalların gönderildiği bildirildi. Ancak, Bloomberg haber ajansı yaptığı haberde, Hükümet yetkilileri, İran'ın Venezüella'nın benzin rafinerilerini canlandırmaya yö-nelik yüklü miktarda altın yardımı yaptığını iddia etti. Tahran'a bağlı Mahan Air'in 9 ton altın yani yaklaşık 500 milyon dolara denk gelen miktarı taşıdığını belirten açıklamada bulundu. Mahan Air'in ABD yönetiminin yaptırım listesinde olması ve şirketin yönetiminde yer alan ki-şilerin eski İran Devrim Muhafızları Ordusu (IRGC) üyeleri olmaları, ABD yönetimi için rahat-sızlık yaratmaya devam ediyor.¹²¹

Asya'nın jet yakıtı arıtma marjları ve 10 ppm'lik benzin, salı günü en düşük seviyelere geriledi. Refinitiv Eikon verilerine göre, JETSGCKMc1 jet yakıtı için rafineri marjları Dubai ham petro-lünün varil başına 7,23 \$ 'a düştü. Pazartesi günü Dubai ham petrolüne varil başına 3.16 \$ indirim gerçekleşmişti. Ham petrol fiyatları, ülkelerin önlemlerini hafifletmeye başlamasıyla yakıt talebinde iyileşme umuduyla yükselmeye başlamıştı.¹²²

Mısır, korona virüs pandemisi nedeniyle petrol ve doğal gaz fiyatlarının küresel çöküşü ne-deniyle sınırlatmayı ve sınırlatılmış doğal gazı ihraç etmeyi durdurmuş olsa bile, doğu Ak-deniz'deki gaz üretimini artırmaya devam ediyor. Ayrıca yapılan açıklamalarda Mısır'ın Doğu Akdeniz'den doğal gaz üretimini genişletmeye hazır olduğunu söyledi. Mısır'ın aldığı kararlar nedeniyle Türkiye ile bu konuda gerginlik yaşamaya devam etmesi muhtemeldir. Kıbrıs ya-kınlarında yaptığı genişletme çalışmalarının da bölgedeki tansiyonu yükseltmesi söz konu-sudur.¹²³

CAMCE ve Primesouth Lebanon s.a.l. şirketleri arasında Irak'taki Al-Doura enerji santrali projesi için anahtar teslim sözleşme imzaladı. Bağdat yakınlarında gerçekleştirilecek projenin 2 yılda tamamlanması beklenirken, toplam kurulu gücü 640 MW olan akaryakıt jeneratörle-rinden oluşacağı açıklandı.¹²⁴

Cezayir Anadarko'nun devlet firması Sonatrach ile sözleşmesini sürdürmeyi kabul ettiği ve Amerikan menşeli Occidental Petroleum Corp.'un, OPEC üyesi ülkeye yatırım yapmaya devam edeceği açıklandı. Cezayir Occidental Petroleum'un ülkede Anadarko varlıklarını Fransız TOTAL Şirketi'ne satma anlaşmasını engelledi.¹²⁵

Dünyanın önde gelen enerji devlerinden biri olan Qatar Petroleum (QP), küresel ekonomileri etkileyen küresel gaz ve petrol talebinin azalmasıyla başa çıkmak için personel ve işletme maliyetlerini azaltmayı planlıyor. QP'nin planlanan kesintisinin şirketin enerji geliştirme planlarını etkilemeyeceğini düşünüyor. LNG piyasasının önemli aktörlerinden biri olan Katar, 2027 yılına kadar LNG üretim çubuğunu yılda 126 milyon tona çıkarmayı planlıyordu. Yaşanan gerilemelerden sonra 2025 yılına kadar QP'nin ihale süreci gecikmesi sonrasında yeni gaz tesislerinden üretime başlaması sıkıntıya girebilir.¹²⁶

Qatar Petroleum, Total SA'dan Meksika açıklarındaki Campeche Havzasında bulunan üç arama bloğuna olan 15, 33 ve 34 numaralı alanlardan %30 katılım hakkı elde etmek için bir anlaşması imzaladı. Üç deniz bloğu yaklaşık 2,300 km²'lik bir alanı kaplamaktadır ve su derinlikleri yaklaşık 10 metre ile 1,100 metre arasında değişmektedir. Alım sayesinde, Katar Petroleum'un ABD'deki petrol ve gaz varlıkları tabanını genişletmesini sağlanacak.¹²⁷

Reuters tarafından perşembe günü görülen duruma göre, Suudi Arabistan'ın devlet petrol devi ARAMCO, mayıs ayında Arap hafif ham petrolünün Asya'ya olan haziran fiyatını 1.40 \$ yükseltti. Ham petrol resmi fiyatlarının (OSP) Asya'ya yükselişi piyasa beklentileri ile uyumlu olmaması ve Asya rafinerileri, Suudi Arabistan'ın, Ortadoğu ölçütlerinin koronavirüs pandemisi talebini zayıflatması nedeniyle zayıf rafineri marjlarına düşülmesinin ardından Haziran ayında ham petrol fiyatlarını düşürmesini bekleniyor.¹²⁸

Belaruslu yetkililerin perşembe günü yaptığı açıklamada, Belarus'un, Suudi Arabistan ve ABD ile iş birliğinin umut verici olacağını düşünerek alternatif petrol kaynaklarını genişletmeye devam edeceğini belirtildi. 1 Ocak 2020'de Rus petrolünü almayı bırakan ülke, fiyat formülünün değiştirilmesini gibi taleplerde bulunmuştu.¹²⁹

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi tarafından web sitesinde yayınlanan Deloitte denetim raporuna göre, Irak'ın yarı özerk Kürt bölgesi 2019'da ortalama 468.400 b/d pompaladı ve petrol satışlarının %93'ü ortalama 52.676\$'lık bir fiyatla ihraç edildi. Raporla, yerel tüketim ve rafineriler için petrol 45.94 \$/b seviyesinden satıldı ve 88,85 milyon \$ seviyesine ulaştığı belirtildi.¹³⁰

KAYNAKÇA

- 1 <https://www.aa.com.tr/en/europe/un-rights-chief-warns-of-ticking-time-bomb-in-syria/1834068>
- 2 <https://www.trtworld.com/middle-east/russia-is-working-with-syria-s-assad-to-move-militia-to-libya-says-us-36119>
- 3 <https://syrianobserver.com/EN/news/57845/greece-sends-its-ambassador-back-to-syria-but-as-an-envoy.html>
- 4 https://www.syriahr.com/en/?p=163780&utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=trump-renews-us-sanctions-against-syria
- 5 <https://www.theguardian.com/world/2020/may/03/syria-richest-man-inflames-rare-public-dispute-bashar-al-assad-rami-makhlouf>
- 6 <https://www.middleeastmonitor.com/20200506-14-iran-backed-fighters-killed-in-syria/>
- 7 https://www.syriahr.com/en/?p=163921&utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=u-s-forces-established-new-base-in-syrias-deir-ezzor
- 8 <https://www.syriahr.com/en/?p=163933>
- 9 <https://www.krdnews.net/news/kurdistan/abdden-sonra-fransa-da-rojavaya-birlik-icin-heyet-gonderdi>
- 10 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/0905202011>
- 11 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/turkey-russia-hold-9th-joint-patrol-in-idlib-syria/1832323>
- 12 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/un-sends-truckloads-of-aid-to-idlib-syria/1832613>
- 13 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-yuksek-mahkemesinden-netanyahunun-basbakanligin-daki-koalisyonu-yesil-isik/1832282>
- 14 https://www.i24news.tv/en/news/israel/politics/1588864602-after-year-long-political-deadlock-israeli-gov-t-announced-by-president?utm_source=facebook.com&utm_medium=social&utm_campaign=intl_middle_east&utm_content=en1
- 15 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilde-netanyahunun-liderligindeki-sag-blokta-catlak-1835664>
- 16 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ucmden-israilin-karalamalarina-yanit-bagimsiz-sorusturma-etkilenecek/1834314>
- 17 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-savunma-bakanindan-bati-seriada-7-bin-konut-insasina-onay/1831134>
- 18 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/disislerinden-israilin-yasa-disi-yerlesimin-genisletilmesi-kararina-tepki/1832097>
- 19 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-nin-israil-buyukelcisi-israilin-bati-seriadaki-bolgelerde-egemenligini-tanimaya-haziriz/1831114>
- 20 <https://www.timesofisrael.com/>

- 21 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-ile-korfez-ulkeleri-arasinda-kovid-19-yakinlasmasi/1835728>
- 22 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hamas-tutuklularin-banka-hesaplarinin-dondurulmasi-tehlikeli-bir-sapmadir/1833266>
- 23 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazdede-israile-kulturel-normallesme-protesto-edildi/1834337>
- 24 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/-filistin-saglik-bakanligi-turkiyenin-gonderdigi-tibbi-malzemeyi-teslim-aldi/1830025>
- 25 <https://www.middleeasteye.net/news/iraqi-parliament-votes-new-government-ending-six-month-vacancy>
- 26 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/8b453da0-a844-4c80-9419-e7b89f9ebb10>
- 27 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-ta-kazimi-nin-22-kisilik-kabinesinin-sadece-15-bakani-meclisten-guvenoyu-aldi/1831902>
- 28 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/09052020>
- 29 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyeden-irakta-kurulan-kazimi-hukumetine-destek/1832192>
- 30 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/07052020>
- 31 <https://twitter.com/JZarif/status/1258304757212622848>
- 32 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2274876/veliaht-prens-irak-ba%C5%9Fbakan%C4%B1-kazimi-ve-tebrik-etti-arap-%C3%BClkeleri-ve-ab%E2%80%99den>
- 33 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-basbakani-kazimi-turkiye-ile-tum-alanlardaki-iliskileri-gelistirmek-istiyoruz/1835154>
- 34 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-basbakani-kazimi-turkiye-ile-tum-alanlardaki-iliskileri-gelistirmek-istiyoruz/1835154>
- 35 <https://www.facebook.com/IraqiPMO/posts/2928080177299960>
- 36 <https://apnews.com/aee3b956c3349a56ea986653df32be7e>
- 37 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/7704bd19-76c3-4417-8060-4df0ea75410e>
- 38 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/9426783c-2876-4402-8e5d-9c440123aa57>
- 39 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/840a9866-9d19-4a13-98e3-91a21121af26>
- 40 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-rusyadan-hava-savunma-sistemi-almakta-istirarli-/1830036>
- 41 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/pentagon-orta-dogudaki-abd-operasyonlarinda-2019da-132-sivil-oldu/1832118>
- 42 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-ile-iran-arasindaki-zurbatiyah-sinir-kapisi-ticari-gecisler-icin-aciliyor/1831953>
- 43 <https://www.reuters.com/article/us-iraq-energy-iran-usa/u-s-to-renew-waiver-for-iraq-to-import-iranian-electricity-for-120-days-state-department-idUSKBN22J056>
- 44 <https://twitter.com/Abufellah/status/1259159081211899904>

- 45 <https://twitter.com/kerkuknet/status/1258134993026637824?s=20>
- 46 <https://twitter.com/kerkuknet/status/1258158107315838981?s=20>
- 47 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-turkmen-cephesi-baskani-salihi-bir-siyasi-irade-turkmenlere-bakanlik-verilmesine-karsi-cikti/1831914>
- 48 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2620009321601958&id=1806500662952832
- 49 <https://www.facebook.com/watch/?v=3702339666503656>
- 50 https://twitter.com/aydn_maruf/status/1258167423880093696?s=20
- 51 <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/020520201>
- 52 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kerkukte-turkmen-yetkilinin-evine-el-bombali-saldiri/1831178>
- 53 <http://turkmenelihaber.net/turkmeneli/item/16556-kerkuk-saglik-dairesi-covid-19-a-yakalananan-3-kisinin-daha-iyilestigini-duyurdu.html>
- 54 <http://skurd.net>
- 55 <http://www.esta.krd>
- 56 <http://drawmedia.net>
- 57 <http://drawmedia.net>
- 58 <https://www.peyserpress.com>
- 59 <https://www.sbey.com>
- 60 <http://www.skurd.net>
- 61 <http://www.esta.krd>
- 62 <http://wishe.net>
- 63 <http://www.esta.krd>
- 64 <https://www.iha.com.tr/video-suudi-arabistan-kabenin-girisine-sterilizasyon-kapisi-koydu-137948/>
- 65 <https://www.cnntrk.com/dunya/abd-suudi-arabistan-arasinda-soguk-ruzgarlar-yeni-hamlegeldi?page=1>
- 66 <https://www.arabnews.com/node/1671821/saudi-arabia>
- 67 <https://www.middleeastmonitor.com/20200507-saudis-prince-al-waleed-bin-talal-to-purchase-french-football-club/>
- 68 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/baedeki-lubnanli-gurbetçileri-tasiyan-ucaga-filistinli-multeci-alinmadi/1828473>
- 69 <https://defence-blog.com/army/uae-cleared-to-buy-up-to-4569-mrap-vehicles-from-american-stocks.html>
- 70 John Hopkins University Coronavirus Resource Center, <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>

- ⁷¹ Anadolu Agency, “50 die in Yemen from mosquito-borne disease”, 10/05/2020, retrieved from <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/50-die-in-yemen-from-mosquito-borne-disease/1835300>
- ⁷² <https://www.trthaber.com/haber/dunya/katar-havayollari-haziran-sonuna-kadar-80-noktaya-yeniden-ucacak-482311.html>
- ⁷³ <https://www.turizmajansi.com/haber/katar-havayollari-calsanlarina-kotu-haberi-verdi-h37344>
- ⁷⁴ <https://www.ahaber.com.tr/dunya/2020/05/05/katarda-darbe-iddiasinin-altindan-onlar-cikti>
- ⁷⁵ <https://www.gulf-times.com/story/662777/Qatar-gives-priority-to-human-development>
- ⁷⁶ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2894033&Language=en>
- ⁷⁷ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2891926&Language=en>
- ⁷⁸ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2891808&Language=en>
- ⁷⁹ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2891220&Language=en>
- ⁸⁰ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2891157&Language=en>
- ⁸¹ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2891870&Language=en>
- ⁸² <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2020/5/4/kuwait-police-disperse-riot-by-egyptians-stranded-by-virus>
- ⁸³ <https://www.middleeastmonitor.com/20200509-oil-and-investment-asset-price-declines-will-affect-kuwaiti-solvency/>
- ⁸⁴ https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-05-09/kuwait-leader-urges-curbing-oil-reliance-to-strengthen-economy?utm_content=middleeast&utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=socialflow-organic
- ⁸⁵ <https://omannews.gov.om/NewsDescription/ArtMID/392/ArticleID/12747/175-More-Catch-COVID-19-Health-Ministry>
- ⁸⁶ <https://omannews.gov.om/NewsDescription/ArtMID/392/ArticleID/12716/New-Covid-19-related-Death-Case-Announced>
- ⁸⁷ <https://timesofoman.com/article/3014707/oman/government/first-repatriation-flight-from-muscat-took-off-after-a-hours-delay>
- ⁸⁸ <https://timesofoman.com/article/3014565/oman/government/supreme-committee-extends-muscat-lockdown>
- ⁸⁹ <https://omannews.gov.om/NewsDescription/ArtMID/392/ArticleID/12616/Oman-Bahrain-Ties-Dating-Back-To-Ancient-Majan-Dalmon-Civilizations-Still-Yield-Business-OpportunitiesMuscat>
- ⁹⁰ <https://timesofoman.com/article/3014563/oman/government/oman-oil-price-continues-to-rise>
- ⁹¹ John Hopkins University Coronavirus Resource Center, <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>
- ⁹² Gulf News, “Draft bill to boost Bahrainisation of jobs”, 05/05/2020, retrieved from <https://gulfnews.com/world/gulf/bahrain/draft-bill-to-boost-bahrainisation-of-jobs-1.71334425>

- ⁹³ Bahrain News Agency, "Foreign Ministry welcomes Iraqi Parliament's approval of new cabinet", 07/05/2020, retrieved from <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistrywelcomesIraqiParliamentsapprovalofnewcabinet.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDkYjHpd4fhgaMDHkG9KJE4E%3d>
- ⁹⁴ Middle East Monitor, "Bahrain receives \$4.57bn in aid from Gulf neighbours", 07/05/2020, retrieved from <https://www.middleeastmonitor.com/20200507-bahrain-receives-4-57bn-in-aid-from-gulf-neighbours/>
- ⁹⁵ Middle East Monitor, "Yemen's STC leader says moving forward with self-rule declaration", 06/05/2020, retrieved from <https://www.middleeastmonitor.com/20200506-yemens-stc-leader-says-moving-forward-with-self-rule-declaration/>
- ⁹⁶ Middle East Monitor, "Saudi-backed forces retake Socotra's capital as military reinforcements arrive", 06/04/2020, retrieved from <https://www.middleeastmonitor.com/20200506-yemen-saudi-backed-forces-retake-socotras-capital-as-military-reinforcements-arrive/>
- ⁹⁷ Middle East Monitor, "Yemen separatists reinforce Socotra despite truce", 07/05/2020, retrieved from <https://www.middleeastmonitor.com/20200507-yemen-separatists-reinforce-socotra-despite-truce/>
- ⁹⁸ Middle East Monitor, "Saudi withdraws its troops from Yemen's Socotra", 07/05/2020, retrieved from <https://www.middleeastmonitor.com/20200507-saudi-withdraws-its-troops-from-yemens-socotra/>
- ⁹⁹ Middle East Monitor, "Houthis report 4 civilians killed in Arab coalition attack in Hajjah", 08/05/2020, retrieved from <https://www.middleeastmonitor.com/20200508-yemen-houthis-report-4-civilians-killed-in-arab-coalition-attack-in-hajjah/>
- ¹⁰⁰ Middle East Monitor, "Yemen military source: 'Houthi Special Forces commander killed in clashes with army'", 08/05/2020, retrieved from <https://www.middleeastmonitor.com/20200508-yemen-military-source-houthi-special-forces-commander-killed-in-clashes-with-army/>
- ¹⁰¹ <https://www.mapnews.ma/en/actualites/politics/coronavirus-president-belgian-association-friends-morocco-sends-message>
- ¹⁰² <https://www.middleeasteye.net/news/arabic-press-review-morocco-turns-down-abu-dhabis-offer-support-libyas-haftar>
- ¹⁰³ http://www.xinhuanet.com/english/2020-05/11/c_139045817.htm
- ¹⁰⁴ <https://www.morocroworldnews.com/2020/05/301893/moroccos-crown-prince-moulay-el-hassan-celebrates-17th-birthday/>
- ¹⁰⁵ http://www.xinhuanet.com/english/2020-05/07/c_139036195.htm
- ¹⁰⁶ <https://the arabweekly.com/constitutional-amendments-scrap-algerias-military-dogma-non-intervention-abroad>
- ¹⁰⁷ <https://www.theafricareport.com/27332/i-would-rather-borrow-from-algerians-than-from-the-imf-says-president/>
- ¹⁰⁸ <https://allafrica.com/stories/202005050694.html>

- ¹⁰⁹ <https://www.infomigrants.net/en/post/24614/53-of-migrants-lost-jobs-in-tunisia-in-covid-19-lockdown>
- ¹¹⁰ <https://www.aa.com.tr/en/africa/turkey-sends-medical-aid-to-libya-via-tunisia/1833860>
- ¹¹¹ <https://www.tap.info.tn/en/Portal-Politics/1265227-political-parties>
- ¹¹² <https://twitter.com/readandrisely/status/1259615439413526530>
- ¹¹³ <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/libya-calls-for-probe-of-operation-irini/1831957>
- ¹¹⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-basbakani-trablustaki-turk-ve-italyan-buyukelcilerini-telefonla-aradi-/1834338>
- ¹¹⁵ <https://egyptindependent.com/egypts-coronavirus-isolation-hospitals-at-maximum-capacity-official/>
- ¹¹⁶ <https://www.voanews.com/middle-east/egypt-announces-partial-opening-economy-plunges>
- ¹¹⁷ <https://www.janes.com/article/95981/egypt-s-third-new-submarine-arrives-in-alexandria>
- ¹¹⁸ <https://turkish.aawsat.com/home/article/2270641/%E2%80%8Bm%C4%B1s%C4%B1r-tabipleri-birli%C4%9Fi-eczac%C4%B1lar%C4%B1-doktora-d%C3%B6n%C3%BC%C5%9Ft%C3%BCrme-%C3%B6nerisini-reddediyoruz>
- ¹¹⁹ <https://www.energymixreport.com/libyas-noc-confirms-reopening-of-gas-valve-in-sidi-sayeh/>
- ¹²⁰ <https://www.eurasiareview.com/04052020-iran-trading-oil-refineries-equipment-for-venezuelas-gold-oped/>
- ¹²¹ <https://www.reuters.com/article/markets-distillates-asia/asian-jet-fuel-gasoil-cracks-dive-to-record-lows-idUSL4N2CN1NG>
- ¹²² https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/05/egypt-gas-exports-production-turkey-coronavirus.html?utm_campaign=20200508&utm_source=sailthru&utm_medium=email&utm_term=Daily%20Newsletter
- ¹²³ <https://www.marketscreener.com/news/China-CAMC-Engineering-CAMCE-signed-a-turnkey-contract-for-the-Al-Doura-power-plant-p--30546239/>
- ¹²⁴ <https://af.reuters.com/article/energyOilNews/idAFL8N2C08B0>
- ¹²⁵ <https://www.reuters.com/article/us-qatar-qp-restructuring/qatar-petroleum-plans-job-and-cost-cuts-amid-market-downturn-sources-idUSKBN22C10F>
- ¹²⁶ <https://www.aa.com.tr/en/energy/energy-projects/qatar-petroleum-joins-3-exploration-blocks-in-mexico/29198>
- ¹²⁷ <https://www.reuters.com/article/saudi-oil-prices/update-2-saudi-arabia-raises-june-arab-light-crude-price-to-asia-idUSL8N2CP59Q>
- ¹²⁸ <https://world-news-monitor.com/coronavirus/2020/05/07/belarus-will-continue-oil-cooperation-with-saudi-arabia-us/>
- ¹²⁹ <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/050320-iraqs-kurdish-region-pumped-468400-bd-in-2019-at-export-price-of-5267b>